

NARAVNE – EKOLOŠKE NESREČE

Milan Orožen Adamič

V lanskem letu so obilne padavine v začetku julija prispevale k eni od doslej največjih naravnih nesreč pri nas. Številni usadi oziroma plazovi so razdejali in dobesedno opustošili Haloze. Poplavljala je Dravinja in tudi druge reke s pritoki. Škoda je bila izredno velika. Številni kraji so bili tudi po več dni odrezani od sveta. To je velika naravna nesreča na obsežnem območju, s širokim spletom posledic in zelo veliko materialno škodo.

Kmalu zatem je z Dravskega polja prišla vest o oporečnosti pitne vode, o preveliki količini za človeka in živali škodljivih snovi v njej. Raziskave so pokazale, da so sprišli v podtalnico pesticidi, katerih spiranje z neurejenih odlagališč je pospešilo deževje. To je značilna ekološka nesreča, ki je posledica neustreznega, nenadzorovanega in nepremišljenega odlaganja za okolje nevarnih odpadkov.

Naravnim nesrečam je skupno to, da izjemen pojav, dogodek ali proces v naravi povzroči škodo z uničujočimi posledicami v določenem prostoru in času. Glavni vzrok ekoloških nesreč pa je (za razliko od naravnih) človek, ki s svojim ne dovolj pretehtanim in neodgovornim ravnanjem, vpliva na preoblikovanje obstoječih naravnih sistemov. Onesnaževanje najrazličnejših oblik je dober primer ekološke nesreče. Eno od uporabnih definicij za ekološke nesreče je, da predstavljajo za človeka ali naravo določeno grožnjo, dogodek, pojav, ki je posledica človekove dejavnosti. Obema velikima skupinama nesreč je skupna povezanost človeka z naravo, z naravnimi danostmi, s pojavi in procesi, skratka z okoljem v najširšem pomenu besede.

Prizadevanja za uravnotežen in odgovoren odnos do narave imajo pri nas precejšnjo tradicijo. Spočetka so bila usmerjena zlasti v varovanje narave oziroma naravne dediščine. Osnovni namen varstva narave je v varovanju in zaščiti naravnih danosti in posebnosti. Varstvo narave se velikokrat pojmuje razmeroma ozko, kot dobesedno zavarovanje narave pred človekom. Pokazalo se je, da je to pomembna dejavnost. Problemi v okolju kot celoti pa ne zadevajo le narave, temveč tudi človeka, zato preraščajo okvire varstva narave.

Postopoma se je začel uveljavljati širši pogled na razmerja med človekom in naravo. Ob številnih nesrečah je postalo jasno, da problemi še zdaleč ne morejo biti omejeni le na pasivno varovanje naravnih danosti, temveč je nujno tudi aktivno, smotrno urejanje, preurejanje in gospodarjenje z okoljem kot celoto. Za razliko od do nedavna prevladujočega »tehnokratskega« pristopa, se je začel razvijati in uveljavljati ekološki koncept reševanja problemov. S celovitim regionalnim pogledom na obravnavanje problemov okolja se skuša zavreti nepotreben in škodljiv zagrizen boj med dvema ekstremoma, tj. med težnjami po enostranski in neustvarjalni pasivni »zaščiti narave« na eni in med neodgovornimi tendencami po brezobzirnem tehnokratskem ali ekonomokratskem posegu v okolje na drugi strani. Mnogi so danes mnenja, da ne stojimo več na razpotju. Vedno manj hodimo po varljivo lepi, gladki in ravni tehnokratsko obarvani cesti. Uveljavilo se je spoznanje, da z nekritično rabo tehnologije sicer lahko obvladujemo mnoge probleme, hkrati pa ustvarjamo mnoge nove težave – ekološke probleme. Razvoj se vedno bolj usmerja po drugi poti, ki je sicer slabše shojena, na pot ustvarjanja – življenja z naravo in ne proti njej. Le tako bomo morda dosegli cilj, ki nam bo zagotovil preživetje. »Obvladovanje narave« samo po sebi je prazna beseda, spočeta v neznanju in porojena v kamenodobni filozofiji, ko je človek še mislil, da je narava ustvarjena zato, da mu služi. Današnje zamisli in praksa sicer še vse prevečkrat izvirajo iz teh starih poenostavljenih predstav iz začetkov znanosti in tehnologije.

Zato je pojasnjevanje vzrokov in raziskovanje naravnih in ekoloških nesreč pomemben element in temeljni kamen v razreševanju perečega problema današnjega časa: odnosa človek–okolje. Odgovoren odnos do okolja, preprečevanje in varstvo pred nesrečami vseh vrst je ne nazadnje tudi pomembno ekonomsko vprašanje, vprašanje preživetja, razvoja in prihodnosti.